„Zoo God valt als de bron van het gezag, waarop zal zich dan de mensch beroepen zoo hij wil heerschen over zijn medemensch."
F. D. NIEUWENHUIS.

HET KWAAD VAN DEN GODSDIENST,-

de Noodzakelijkheid der ANARCHIE.

door
JO
DE
HAAS

„Waar men God van zijn troon stoot, daar zal men ook het burgerlijk gezag omverwerpen, want er is geen gezag tenzij van God; menschelijk gezag toch zonder goddelijk gezag heeft geen recht of reden van bestaan."
PATER CAJETANUS.

UITGEVERIJ „DE FAKKEL"
(HENK EIKEBOOM)
 AMSTERDAM - 1923

Deze brochure is gupubliceerd door

„De Fakkel"

Uitgeverij van werken op sociaal, ekonomisch, wijsgeerig en artistiek gebied.

PRIJS f 0.15

Rijnstraat 48 - Amsterdam

Aldaar eveneens verkrijgbaar,

AUG. SOUCHY : Hoe leeft de Arbeider en Boer in Rusland en Ukraïne ? f 0,60
JAN W. JACOBS : De Dag (verzen) (nog enkele ex.) . . . . „ 1,—
JOHN HENRY MACKAY : De Vrijheidzoeker, ing. f 3.50 geb. „ 4,50
RUDOLF ROCKER: De grondslagen van het Revolutionair Syndikalisme „ 0,05
HENK EIKEBOOM : De Ondergaande Wereld . . . . „ 0,15
„ „ Dagboekfragmenten uit mijn arresttijd . . „ 0,12
RUDOLF LEONHARD : Ten strijde tegen de Wapens . . . . „ 0,10
MARTIN STAM : Brieven uit de Sel . . . . „ 0,10
EDUARD VAN VLIET : Vonken (rev. poëzie) . . . . „ 0,12
HENK EIKEBOOM : Het Rood Blazoen (verzen) geb. f 2,— ing. „ 1,25
A. LIBERTAD : Levensvreugde . . . . „ 0,05
AUG. ROSSEAU : Opschietend Zaad (tooneelstuk) . . . geb „ 0,50
B. DE LIGT: De Oorlog die Nadert . . . . „ 0,35
A. BERKMAN : Het Russische Treurspel. . . . . „ 0,30
HENK EIKEBOOM : De Anarchist en het Huwelijk . . . . . „ 0.25
B. DAMME : De Roeping van den Mensch is Mensch te zijn : „ 0.15
G. ETIEVANT : Het Vrije Communisme . . . . „ 0,05

Ter Perse:

AUG. ROSSEAU : Uit 's Levens Harmonie.
B. DAMME : De Geest van den Opstand.

In voorbereiding:

B. de LIGT : Wereldstad (Reisaanteekeningen)
ARMIN WEGNER : De Aanklager.
CARL EWALD : De Tweevoeters.
PIERRE RAMUS : Het Anarchistisch Manifest.

De uitgave wordt voortgezet.

Bij aantallen besteld, wordt op al deze werken aa zienlijke korting gegeven.

HET KWAAD VAN DEN GODSDIENST.

„De aristocraten hebben ingezien dat de hel een heel goede instelling is, om de menschen in vrees te houden, en dat iemand die (bij het avondmaal) zijn eigen God opeet, zeer veel kan verdragen."

HEINE.

De anarchisten belichten hun bestrijding van den godsdienst in de eerste plaats vanaf het standpunt der economie, overtuigd zijnde dat, met anderen, de godsdienst één der sterkst werkende remmen is geweest bij het opwaartsche streven der arbeiders naar politieke en economische vrijheid.

De godsdienstbestrijding van uit wijsgeerig en wetenschappelijk oogpunt, komt niet in de allereerste plaats om onze aandacht vragen. Vele vrijdenkende bourgeoisies deden dit en doen dit nog immer, zonder daarmede de arbeiders ook maar eenigen dienst te bewijzen.

Al dezulken dienden de wetenschap om de wetenschap, d.w.z. uit tijdverdrijf, uit liefhebberij, zonder echter de conclusies die moesten volgen uit hun anti-godsdienstige inzichten, te willen en te durven trekken. Zij leden schipbreuk op de consequenties.

Waar God niet erkend wordt als het opperst gezag, daar heerscht geen gezag!

Pater-Cajetanus.

Als economisch bezittende klasse vreesde zij te zeer voor eigen positie, indien *'t volk* eveneens deze consequenties zou gaan begrijpen en — toepassen!

De anarchisten bevechten den godsdienst hièrom in de eerste plaats, beschouwd als zij wordt als de *bron* van alle gezag, en waar

vernietiging van dit laatste hun doel is, moet dus de laatste „rechtsgrond" waarop de regeerders zich beroepen, worden aangetast.

Die laatste grond is God. Deze echter is onaantastbaar (omdat hij of zij? er niet is) en bijgevolg moet de gods*dienst*, waarin God als idee is verschanst, onder het ontleedmes der critiek.

Godsdienst is dienst aan God, hoe en op welke wijze dan ook. Gaande, gelijk de boetvaardige pelgrims, met de knieën over erwten, sneller gaande gelijk de Paus thans in een vliegmachine, 't is alles gelijk.

De een meent, gelijk weleer de geeselaars, Gode te behagen door naakt te gaan, de ander (de non) denkt Gode welgevallig te zijn door zóóveel kleeding te dragen dat 't lichaam bezwijkt. De eerste laat zich zien, de tweede draagt een kopstel met oogkleppen waar een paard zich voor schaamt.

't Blijft alles om 't even wèlke dienst — godsdienst is 't beginsel der dienstbaarheid, wie godsdienst zegt, zegt slavernij. Daarom is de strijd tusschen godsdienst en anarchie een strijd om gezag of vrijheid.

Terecht sprak Bakunine dat zoo er een God zou zijn hij een groote slavenhouder was.

De Gods-*voorstelling* was bij alle volkeren die van een „vergrooten" mensch.

Wat de mensch aan vervolmaking zelve niet kon bereiken, omdat de natuur altijd boven de leer ging, dat maakte hij van zijn God. Voor zoover het betrof de goede eigenschap schonk de mensch zich immer weg aan God. De slechte eigenschappen, de zonde, behield de mensch zelf. Zoo ontstond de klove tusschen hem zelf en zijn God. En hoe grooter deze afstand hoe beter, want hoe kleiner de mensch hoe grooter God.

Dit alles echter kwam practisch neer op het volstrekte prijsgeven zijner eigen menschelijke waardigheid, wat bovendien nog werd verergerd door het feit dat tusschen God en hem zelf een klasse kwam te staan van middelaars, priesters.

Aan dezen werden verlangens, wenschen en geheimen toevertrouwd om bij God te bepleiten. Dit overdragen van eigen belangen in anderer handen was, in beeldspraak, de menschelijke zondeval. En de straf is gevolgd.

Deze zondeval, met daaruit noodzakelijk gevolgde „verlossingsgedachte", is het culminatiepunt waarrond de godsdienst draait. Hiermede staat of valt hij. Welke taak zou voor Jezus zijn weggelegd, zoo er nooit zonde ware geweest? Zou de zone Gods niet gedoemd zijn geweest eeuwig werkeloos te blijven?

Om in het treurspel des levens alle helden een rol te laten vervullen was voor de kerk de zonde levensbrood.

De sprookjes der zondeval, erfzonde en verlossing zijn voor haar nuttig en noodzakelijk.

„Wat nemen onbeschaafde volken het eerst van de Europeesche over?
Brandewijn en Christendom".

Nietzsche.

Nuttig, omdat ze dienst kunnen doen ter verdediging en verklaring van de rijken en de rijkdom, zoo de armen mochten klagen.

Schreef niet zeer terecht Heine: „de christelijke godsdienst is voor de bezitters een bij uitstek goede, want wie in de erfzonde gelooft zal de erfvoorrechten niet loochenen." Men kan zoo goed ter wereld komen met een zak met geld als een dito met zonde! Vandaar de immer herhaalde bewering der theologen, dat God de armen en de rijken schiep, opdat de laatsten de eersten tot hulpe zijn. Ook hier spreekt weer duidelijk het karakter der dienstbaarheid.

De arme immers verkeert tegenover den rijke dan immer in een staat van „geholpene", dat is in staat van slavernij.

Noodzakelijk, omdat de kerk is de leverancier van troost en genade. En hoe alweer zouden deze artikelen geleverd kunnen worden zoo er geen zonde was?

Toch zijn al deze sprookjes nog te slecht voor de kinderkamer.

Zou ooit een theoloog aansprakelijk gesteld willen worden voor een onbetaalde kwitantie op naam van zijn overgrootvader?

Maar waarom zouden dan wij, in geestelijken zin, de schuld van anderen wèl voldoen.

Geheel deze theorie is juist den mensch onwaardig. Zij doet hem gaan door het leven als een eeuwige schuldenaar, al boete doend', al prevelend gebeden.

Instede hij gaat als de kroon der dieren fier en rechtop met een open oog, gaat de geloovige zijns weegs met terneergeslagen oogen, sleepend zijn kruis, jammerend zijn klachten — een slaaf — een stakker.

Bovendien komt door 't geloof aan God, de zedelijkheid juist 't meest in 't gedrang. Voor de geloovigen is 't wachtwoord bij elk zijner handelingen: „God ziet mij." Maar hoe indien God hem eens niet zag?!

„Wie 't kwade laat uit vrees voor straf — is laf."

Multatuli.

Wie 't goede doet — op hoop van loon, of 't kwade laat —

uit vrees voor straf, gedachtig dat God hem ziet, kan zeer bezwaarlijk zedelijk worden genoemd.

Ontmensching, ontzieling, ontzedelijking zijn de resultaten van den godsdienst.

De mensch zal pas leven als de goden gestorven zijn.

Uit deze simpele feiten kan zeer gemakkelijk worden verklaard waarom de mensch zich liet wegdringen van de bronnen des levens.

Al wat leeft streeft naar handhaving en dus naar verovering van de bron. De geloovige echter leerde dat dit leven, *het* leven niet was, verplaatste het zwaartepunt naar de andere zijde des grafs. Hij had die levensbron niet noodig, liet zich vernietigen geloovende dat in zijn ondergang zijn opgang zou gelegen zijn. Hij dus heeft geen behoefte en recht op vrijheid, economische welvaart en dus geluk. Hij heeft 't slecht, maar hij verdiende niets, dankt God dat 't niet nog slechter is — want alles is uit Gods genade!

Wie neemt, heet een dief — wie nam in 't groot (de rijke) heet „rentmeester des Heeren". Dit is het laatste resultaat van den godsdienst dat zij voert tot economische slavernij.

Sprak niet Voltaire: „ik eisch dat mijn vrouw en mijn knecht in God zullen gelooven en ik ben zeker minder bestolen te worden." God als hemelsche politieagent. En sprak niet Dr. Kuiper dat men: „om aan den eigendom te gelooven, zonder aan God te gelooven, zelf eigenaar moest zijn."

De laatste „rechtsgrond" van eigendom en gezag, voor wie deze beide zelf niet heeft, was en is immer het geloof aan God. Daarom hadden of schiepen voor 't volk, alle regeerders er een.

„Elke godsdienst is goed — de domste de beste".
Alexander VI.

GODSDIENST — SOCIALISME.

> Want als wij toch moeten kiezen, dan doen wij beter het juk der oude onderdrukkers, de aristocraten van geboorte te verdragen, die nog gevoelen dat „adeldom verplicht", dan dat der pas opgekomen parvenu's, die nog bij het gewicht der onderdrukking de nietigheid der vormen voegen."
>
> F. D. NIEUWENHUIS.

De godsdienst is dus levens-vijandig.

Vierkant daartegenover staat het socialisme met in haar vlag het fiere woord: „de bevrijding der arbeiders moet het werk der

arbeiders zelve zijn." Dit is de positieve ontkenning van de christelijke gedachte, verlost te zullen worden — door anderen.

Godsdienst en socialisme zijn elkanders tegendeelen. Frank v. d. Goes schreef (in 1906): „het is voor geen tegenspraak vatbaar, het socialisme is godsdienstloos." Bebel schreef: „ieder mensch die hersens in z'n hoofd heeft weet, dat godsdienst en wetenschap onvereenigbare zaken zijn." Dr. Pannekoek zeide: „wij kunnen echter dat wat tegen de vooroordeelen indruischt zoo noodig wel verbergen, zij het alleen om aan het woord te komen." Het allerduidelijkst is echter de sociaal-democratische halfheid geteekend in de woorden van Bernstein: „Het is om redenen van tactiek en propaganda, bovenal om stemmen te winnen bij de verkiezingen, dat deze leuze (godsdienst is privaatzaak) in het partijprogram werd opgenomen — in den grond der zaak was het niet alleen een inconsequentie, maar huichelarij."

Twee geheel verschillende en zelfstandige levens- en wereldbeschouwingen staan tegenover elkander. Alles wordt verwacht òf van God, òf van den mensch. Slechts èèn van beide kan juist zijn, en bepaalt ook hoe de handelingen der menschen zullen wezen.

Wie in God gelooft, treft geen maatregelen, hij vertrouwd en wacht af — alles komt of blijft uit, al naar 't Gode behaagt.

Wie in zichzelf gelooft als de bron aller krachten, die handelt.

Afwachting en berusting — opstand (handeling) en ontevredenheid, dat zijn de beide polen.

De geloovige haat alle opstand want voor hem is alle wereldsch gezag „bij de gratie Gods."

„Neen, een arme die niet dankbaar is, niet zuinig, niet tevreden, opstandig, heeft alle kans een heusche persoonlijkheid te wezen, en een kerel waar wat in zit." *Oscar Wilde.*

Zoo er in de wereld niet waren naast de „fatsoenlijke" menschen de opruiers, ja het was wel stil — maar het zou zijn de stilte van 't kerkhof.

Wij echter willen niet den dood maar 't leven. Indien dus het socialisme een waardige tegenstelling wil zijn van den godsdienst, dan zal 't gezagloos moeten zijn. Alle factoren en begrippen die in den godsdienst den mensch verlaagden, *ont*menschelijkten, zullen uit het socialisme gebannen moeten worden.

Regeerders en socialisme weerspreken elkander, het socialisme

instede, door Staats-aanbidding, ons allen tot slaven te maken, zal gegrondvest moeten zijn in de vrijheid.

> *„Men kan het betreuren, dat op het oogenblik een deel onzer gemeenschap eigenlijk in slavernij leeft, maar om het vraagstuk te willen oplossen door de geheele gemeenschap tot slaven te maken, is een kinderachtig voorstel."*
>
> *Oscar Wilde.*

Het feit op zich zelf dat in het socialisme regeerders zouden zijn, bewijst het bestaan van economische ongelijkheden. Want de taak van regeerders was nooit een andere als de handhaving van economische belangentegenstellingen.

Dan echter is het „sociale probleem" voor 't volk gebleven. En ook deze soort regeerders, rose of rood, hebben voor hun gezag een „rechtsgrond" noodig, een God. En omdat de godsdienstige God reeds is gevallen, zelfs 't volk daaraan niet meer gelooft, scheppen ze zich een splinternieuwen en noemen hem „Staat".

Zooals in primitieve toestanden het volk in kinderlijke naïveteit hun God zèlf schiep, zoo doen ze het ook thans.

De nieuwe God „staat" is de schepping, het resultaat, van de „democratie" of de „dictatuur". Het volk gelooft in zijn eigen maaksel, en daarop slechts komt het voor de regeerders aan.

> *De formule „dictatuur van het proletariaat" bedoelt niet anders dan de activiteit der arbeiders te gebruiken ter versterking der staatsmacht".*
>
> *Vilkens.*

De oude zoowel als de nieuwe God echter zijn in hun gevolgen gelijk. Beide gelooven vereischen „onderwerping", berusting, slavernij.

De mensch schenkt zich weg aan den èèn of den ander, de resultaten blijven gelijk. Zooals de mensch pas leven kan op de graven zijner Goden, zoo zal 't ook zijn met den Staat.

Tusschen God en den Staat bestaat een treffende overeenkomst.

Godsgeloof vereischt: domheid. „Geloof", zegt Multatuli, „is de vrijwillige cellulaire gevangenis van 't verstand". Maar wat zeide de Jacobijn, Saint-Just, één der verdedigers van „de dictatuur". „De eerste taak van den Staat is, het individu van zijn hersenen te ontdoen, opdat 't des te beter geregeerd kan worden". Ook Staatsgeloof vereischt domheid, en hoe dommer de mensch, hoe wijzer zijn God, hoe wijzer de Staat.

Moge God almachtig zijn, de Staat is 't niet minder. De een spreekt van een goddelijke — de ander van een historische noodzakelijkheid. De massa die eeuwen had geloofd in een regelend opperwezen — God — kwam ook zeer gemakkelijk tot de aanvaarding van een regelend opperwezen — Staat.

De gezagssocialisten hebben zich schuldig gemaakt aan exploitatie van de nog in 't volk voortlevende godsdienstige voorstellingen.

Zij hebben dezen geest van geloof nieuw leven ingeblazen, zij hebben aan dezelfde ficties andere namen gegeven, de kleur zelfs veranderd, maar den geloofsgeest zelve, behouden.

De roode leiders immers wilden regeeren, hadden dus een God noodig als rechtsgrond, welnu, de geest der massa leende zich bij uitstek om 't volk te doen gelooven in een God.

Goethe heeft de massa eens op deze wijze geteekend:

> *„Niets staat meer tegen dan de meerderheid. Zij bestaat uit enkele krachtige voorgangers, uit schelmen die zich schikken, uit zwakken die meegaan en uit de massa die volgt, zonder in 't minst te weten wat zij wil."*

Die krachtige voorgangers zijn het die regeerders willen worden. Daartoe hebben zij noodig 't volk, maar vooral 't volksgeloof. En om die massa zoo groot mogelijk te doen zijn hebben de zich „schikkende schelmen" zèlf anti-godsdienstig, den godsdienst tot „privaatzaak" verklaard. Voor Goden en Staten gaat 't om den geest van geloof en berusting.

Thans echter is 't duidelijk dat de Staat nooit veroverd zal kunnen worden *door 't volk*, maar alleen door de leiders, de krachtige voorgangers.

De rijkdom onzer aarde, de bron van geluk, dat zijn de landerijen, de mijnen, de schepen de fabrieken en de werkplaatsen, *daar* leeft 't volk, *daar* wordt gearbeid, *daar* zijn de slagaderen onzer maatschappij.

Daar vindt de uitbuiting plaats en dus ook *daar* moet 't volk zelf haar boeien verbreken.

„De Staat make plaats voor de werkplaats."
Proudhon.

De Staat welke nooit anders was als 't centrale punt der machtsmiddelen van de economisch bezittende klasse moet daarom niet „veroverd" maar „vernietigd" worden.

Thans moet ook 't volk economisch bezitten.

DE NOODZAKELIJKHEID DER ANARCHIE.

„Gezag kan niet door kunstmiddelen worden opgelegd, vermits dit met de natuur der dingen in strijd is."
„Den menschelijken geest kan men niet aan een mensch onderwerpen zonder hem te verkrachten."
DE SAVORNIN LOHMAN.

Geen God, geen meester, is dus de leuze der anarchisten. Wat betreft 't eerste gaan reeds duizenden met ons mede. Het aantal wat niet meer gelooft is inderdaad geweldig groot.

Geen meester! Voor deze leuze, die toch consequent volgt uit de eerste, deinzen zelfs de z.g.n. vrijdenkers terug.

En toch — hij die God heeft laten vallen als de bron van alle gezag omdat hij in dien God niet meer gelooft, hij, de mensch die hierdoor zijn eersten stap in het rijk der „rede" heeft gezet, dezulke zoekt bij het beoordeelen van 't aardsche gezag naar een „redelijken rechtsgrond" hiervoor.

Als vrije denker mag hij zich het gezag niet zoo maar op de schouders laten leggen. Niets aanvaardt de vrije denker zonder voorafgaand onderzoek. En wat kan dit onderzoek hem anders leeren dan dat alle gezag van den mensch over den mensch zuivere willekeur is.

Er moet geregeerd worden! Best, maar hoe, door wien en waarom?

„De regeeringsvorm die het best aanpassend is voor den kunstenaar (mensch) is volstrekt geen regeering."

O. Wilde.

Hoe? Oscar Wilde heeft daarover eenige treffende woorden gezegd. „Ik onderscheid drie soorten despoten: den despoot die den baas speelt over het lichaam, den despoot die den baas speelt over de ziel, en den despoot die over ziel en lichaam den baas wil spelen. De eerste heet vorst, de tweede paus, de derde het volk. De vorst kan beschaving hebben. Daar zijn vele voorbeelden van geweest. Toch schuilt er gevaar in den vorst. Een paus kan een man van beschaving zijn. Veel pausen bewijzen het, de slechte pausen waren het zeker. Daar schuilt (toch) gevaar in pausen. En wat zal ik zeggen van het volk en zijn gezag? Daar is mis-

schien al meer over gezegd dan goed is. Volksgezag is blind, doof, wanschapen, noodlottig, vermakelijk, aandoenlijk en liederlijk te gelijkertijd."

Zeker, het vreeselijkst gezag is dat van het volk. Vorstelijk en pauselijk gezag is zedelijk, zoolang men in God gelooft. Hun gezag is dan een afspiegeling van het hemelsche, zij regeeren bij de gratie Gods". Zoodra echter gaat men pogingen in 't werk stellen om den laatsten zedelijken grond voor 't *volks*gezag in dat volk zelve te leggen en men is ingegaan in 't rijk der „willekeur."

Want wie of wien moeten regeeren? De besten? Zij die zedelijk groot zijn kunnen en willen niet regeeren. Deze arbeid blijft voor de avonturiers. Altijd regeerden de slechten, en de heele historie is daar om het te bewijzen. Dit kan niet anders want zoo de goeden al gingen regeeren ze zouden spoedig slecht worden.

En alweer is de geschiedenis daar om te bewijzen dat noch 't „hoe" noch 't door „wien" geregeerd wordt eenig verschil opleverde voor 't volk. Alle regeeringssystemen blijken een mislukking te zijn. Nooit was er voor de massa eenige welvaart of geluk.

Wie geld en goederen heeft, wie bezit, regeert. Wie bezit, heeft macht, — en maakt er ook altijd misbruik van.

Daarom is ook 't grootste gevaar wat revolutionairen treffen kan, dat deze hun leiders macht geven, laten regeeren.

Een revolutionair in de oppositie is een engel, in de regeering een beul.

En waarom moet er geregeerd worden? „De menschen zijn zoo slecht", alweer in orde. Slechts stellen we deze vraag, maken hierop de regeerders dan net precies een uitzondering? Geen sterveling die dit zou durven beweren, maar juist dan lijkt ons het gezag een dubbel gevaar. De eene slechte heerschen over den ander! Die „eene" in het bezit van alle machts- en geweldsmiddelen, die „ander" altijd ontwapend, weerloos. Begrijpt dan een kind niet dat die eene slechte, maar met macht bekleed!, heel spoedig zijn macht ten eigen bate aan zal wenden. Zegt niet de volksmond „de gelegenheid maakt den dief", maar waarom zou de „gelegenheid" tot tyranniseeren dan den „tyran" niet maken?!

„Maar zonder gezag kan de mensch niet leven", zie daar wederom één van de vele uitroepen die worden gedaan alleen...... omdat ook andere ze deden. Wie zoo redeneert, kent niet de menschelijke natuur, weet niet dat alle dingen het gezag in zich zelve hebben. Wie niet gelooft in de „zelfordening", begrijpt niet dat alles slechts bestaat door de noodzakelijkheid. Wie regelt dan der sterren loop, wie bepaalt de handelingen der dieren? Niemand. En toch

is daar een zekere regelmaat, méér dan in de menschenmaatschappij.

„Zonder gezag wordt alles tot een chaos", en dit wordt beweerd alsof we thans leefden in Abraham's schoot. Aan de vruchten kent men den boom, en geoordeeld *naar de gevolgen*, pleit niets ten gunste van het gezag. Veleer kan gevraagd worden of 't soms een ramp zou zijn indien dit samenleven van thans, verdween.

Wij zeggen dat juist dàt noodzakelijk is omdat pas dan de voorwaarden voor de gezagloosheid ontstaan, waardoor de vrijheid zelve mogelijk wordt.

De noodzakelijkheid van het gezag, thans, wortelt in de verhoudingen waarin de menschen tegenover elkander staan. De economische ongelijkheden maken gezag noodzakelijk......... voor wie bezit! De klasse die thans alles bezit moet zorgen dat niet alles, of zelfs maar een deel weer wordt terug genomen.

„Zeg, kind, van waar toch al die gaven?
Ze zijn toch wis niet aangebracht door raven,
Wel — alles heb ik van papa. —
En die? — Van grootpapa. —
Maar hoe is die er aan gekomen?
Die...... die...... die heeft ze genomen.
Goethe.

Toen alles eenmaal door haar was gestolen, stelde zij de wetten tegen den diefstal. *Diefstal* kan slechts bestaan waar zijn bezitters en ontroofden. Indien alles is voor allen, steeds ieder mensch kan krijgen datgene wat voor z'n onderhoud van lichaam en geest noodzakelijk is, dàn, maar eerder niet, vervalt iedere noodzaak om te stelen. De feiten stellen ons thans reeds in 't gelijk. Wie hoorde ooit van een water-dief?

Waarom ook zouden wij water stelen als we overtuigd zijn dat iedere morgen bij 't ontwaken de kraan weer loopt.

Maar indien 't zelfde straks gezegd kan worden van al 't andere mede, zijn dan soms niet de behoefte en noodzaak tot nemen verdwenen. Wij moeten dus de noodzakelijkheid van den diefstal overbodig maken door de leuze: „alles aan allen." De bezittende klasse dient onteigend te worden, dat is de taak van de revolutie. Zoodra echter in de revolutie de eigendommen niet worden „vernietigd" maar „overgedragen" in handen van den nieuwen Staat, is de revolutie vermoord!

Want in de Staat heerschen weinigen, de eigendom behoort aan allen.

Onteigening dus van de bezitters is 't naaste parool. Niemand kan heerschen tenzij hij bezit. Daarom moest de tegenwoordige

bourgeoisie indertijd (in de Fransche revolutie) alles nemen. Voor haar vestiging als heerschende klasse was dit haar „noodzakelijke rechtsgrond". Welnu diezelfde „noodzakelijkheid" is ook onze „rechtsgrond", want wij willen vrijheid.

Schatten der aarde in handen van weinigen leidt tot gezag, tot slavernij voor velen, in handen van allen bloeit er de vrijheid uit op.

Want vrijheid is, het onbeperkt gebruik van al wat in de behoeften van 't leven moet voorzien. Op dezen economischen ondergrond, der volstrekte gelijkberechtigdheid, wordt dus het gebouw der vrijheid opgetrokken.

En nogmaals dus, onteigening van de bourgeoisie maar *ten bate van ons allen*, in de revolutie niet den Staat, maar het bedrijf veroverd.

„Het licht is vrij,
De lucht is vrij,
En dat 't ook de aarde zij.
Daar moeten wij naar streven."
F. D. NIEUWENHUIS.

De aarde vrij! Voor deze groote en grootsche gedachte willen wij als anarchisten probeeren bij de arbeiders bezieling te wekken.

Te meer om dat wij weten dat van de vervulling het menschelijk geluk afhankelijk is. De aarde vrij, welvaart, vrijheid, recht, geluk!, alleen dan — als de aarde vrij is.

Nooit kan iets werkelijkheid worden tenzij 't eerst als idee heeft geleefd en als idee onder de menschen is geslingerd.

Daarom hebben de anarchisten immer iedere propaganda ten gunste voor welk soort gezag dan ook afgezworen want:

„In 't heden ligt 't verleden,
In 't thans, wat komen zal."

Het gedachte-zaad wat thans door ons wordt uitgestrooid zal bepalen wat later zijn zal.

Zoomin rozen bloeien uit het zaad van de narcis, zoomin zal de gezagspropaganda in staat wezen de vrijheidsbloem te doen ontluiken.

De revolteering van de geesten in deze richting, is dus het belangrijkste wat voor de anarchisten als taak is weggelegd. Daarom wekken wij ouders en opvoeders op ook bij de opvoeding van het kind steeds de vrijheid te plaatsen in 't middelpunt hunner taak.

Iedere dwang moet uit de opvoeding worden verbannen en de schoonste resultaten zullen volgen.

Van nature bezit ook ieder mensch de eigenschap zich te verzetten tegen iederen dwang.

Vermoordt deze eigenschap niet!! Leidt ze in gezonde banen! Het sterkst is deze dwang echter bij 't kind aanwezig, onbedorven als 't nog is. Want niet waar, dieren lang in 't tuig worden leidzaam en daarvoor geprezen, zooals fatsoenlijke burgers worden geroemd die lang in 't Staatstuig liepen.

Dwang op de kinderen geeft als reactie het verzet van 't kind, waardoor 't soms goed bedoelde nooit wordt bereikt.

Bij kinderen vooral moet (in den goeden zin) hun ijdelheid, hun aandacht etc.: worden geprikkeld. Stel een voorbeeld. Een kind zit drie hoog in de vensterbank. 't Zal doodvallen of het moet zich verwijderen. Nu prikkelt gij de ijdelheid en zegt: „Wil je wel gelooven Kareltje dat heele knappe kinderen nooit in een vensterbank gaan zitten." Ge zult absoluut zien dat het kind doet wat ge wilt, het verlaat de vensterbank omdat 't niet dommer zijn wil dan anderen. Wanneer het kind zich niet verwijdert? Dan pleit dit niet tegen de goede methode *maar wel tegen de ouders*. 't Is het bewijs dat dan het kind alreeds bedorven is! Zoek de schuld dan bij u zelf!

In deze propaganda voor individueele opvoeding worden wij als anarchisten bovendien volkomen in het gelijk gesteld door de nieuwste resultaten der opvoedkunde. Meer en meer worden zelfs door de burgerlijken de dwang- en massamethodes in de opvoeding verlaten. Zelfs door de burgerlijke klasse wordt ingezien dat ieder kind een eigen ziel heeft, met van alle anderen gansch verschillende, zelfstandige eigenschappen. Ook zij erkent dat ieder kind bijzondere geestelijke karaktertrekken heeft, waaraan stuk voor stuk aandacht moet worden geschonken. Gebeurt dit niet, dan ontstaat een conflict tusschen den geest (individueel) en de leer (massaal) waardoor het kind nooit zijn of haar bestemming zal bereiken.

Droevig om te zien dat, terwijl zelfs de burgerlijke klasse in de opvoeding roept om „meer vrijheid", de gezagssocialisten, in 't bijzonder de bolsjewieken, roepen om „meer discipline."

Dit is nog burgerlijker dan burgerlijk.

Ik weet wel dat de bolsjewieken zullen tegenwerpen dat die burgerlijke klasse meer vrijheid voor *haar* kinderen verlangt om ze beter te bekwamen opdat ze later intensiever, geraffineerder zullen kunnen uitbuiten en regeeren.

Ik ben zelfs niet van plan dit te weerleggen. Want het is immers even waar dat wij, onze kinderen dompelend in „meer discipline", een des te gemakkelijker terrein voor die uitbuiting zelf verschaffen aan diezelfde klasse.

En even juist is het immers dat als wij onze kinderen meer

vrijheid in en door de opvoeding geven wij ze kunnen bekwamen *om de uitbuiting op te zeggen en zich niet langer te laten regeeren!*

Reeds merkte ik op dat „in 't thans ligt, wat komen zal." Dit begrijpen ook de bolsjewieken-leiders die droomen eens regeerders te zullen worden. Ook zij hebben dan slaven noodig die ze daarom nu vast kweeken, zooals de S. D. A. P. door midden van haar jeugd-centrale 't nieuwe kiezerskorps tracht te vormen. Niemand kweekt den vijand binnen eigen vesting.

De anarchisten willen dus door middel van de vrije opvoeding „individuen" doen worden, wij willen dus het individualisme.

„Ge hadt u zelf nog niet gezocht — toen vondt ge mij. Zoo doen alle geloovigen. Daarom is alle geloof zoo gering. Nu raad ik u, mij te verliezen, en u zelf te vinden."

Nietzsche.

Zeker, maar wij willen eveneens *juist* langs dien weg, de gemeenschap verzorgen. Alleen in de gemeenschap is het individu op z'n plaats, want alle dingen en ook de menschen bestaan slechts door hun onderlinge tegenstellingen en toch weer onderling verband jegens elkander.

De anarchisten volgen dus om tot een gezonde gemeenschap te geraken den weg die iedere wetenschap volgt n.l. de „inductieve" d.w.z. van het eenvoudige tot het samengestelde, van den eenling tot de massa.

Wie ook is in staat de gemeenschap te begrijpen zoo men niet eerst het individu in z'n neigingen, verlangens, wenschen, eigenschappen etc. heeft bestudeerd?

Daarom rustig voortgewerkt aan de individualiseering, gedachtig aan de woorden van den dichter die zong:

„Kweek maar fier en vrij uw eigenwaarde,
Siert de roos zich zelve schoon,
Zij siert meteen de heele gaarde."

Zie hier wat zich de anarchisten als taak hebben gesteld. God, als idee, te vernietigen en hiermede *de bron* van elk gezag. Den Staat, als daaruit afgeleide macht te „overwinnen", dood

te leven, door den mensch de, aan God en den Staat geschonken gaven te hergeven.

De mensch zal pas leven als Goden en Staten gestorven zijn.

Geen God, geen Meester, moge deze kreet aanzwellen tot een machtig accoord, opdat zij kome,

de Anarchie.

Is dit een utopie? Die dit zeggen, antwoorden wij met de schitterende woorden van Oscar Wilde:

„DE VOORUITGANG IS DE BEMACHTIGING VAN HET EENE UTOPIA NA HET ANDERE. EEN WERELDKAART DIE UTOPIA NIET IN ZICH SLUIT IS HET BEKIJKEN NIET WAARD, WANT ZIJ LAAT HET EENIGE LAND WEG, WAAR DE MENSCHHEID TELKENS WEER LANDT."

EEN GROOTSCH PLAN.

Bij genoegzame deelname zal overgegaan worden tot het in den handel brengen van een standaardwerk van:

DE COMPLETE WERKEN VAN KROPOTKIN.

Deze uitgave zal bestaan in tien groote, zware deelen in linnen banden, tezamen meer dan 3000 pag.'s druks! Zij zal ál de werken van den grooten wetenschappelijken anarchist Peter Kropotkin omvatten en verschijnen in wekelijksche afleveringen van 32 pagina's à 25 cent per aflevering. In ongeveer twee jaar is de uitgaaf dus kompleet en men heeft zich zonder het noemenswaard te merken, in dien tijd een plank vol van de denkbaarst prachtige lectuur aangeschaft!

Zulk een uitgaaf geschiedt eens in een eeuw! Holland gaat er allen anderen landen in vooraan en sticht ermee een

GEESTELIJK MONUMENT VOOR KROPOTKIN.

De uitgave gaat echter beslist alleen door, als er voldoende inteekenaars zijn. Talm dus niet en wacht niet af, want dan komt er niets, maar handel direkt en zend briefkaart met onderstaanden tekst onmiddellijk op.

Men teekent in voor het geheele werk!

Men ontvangt de afleveringen door middel der agenten thuisbezorgd of per post. De uitgave begint in 1924.

Desgewenscht verschaft ook nadere inlichtingen:

UITGEVERIJ „DE FAKKEL",
Rijnstraat 48. — Amsterdam.

INTEEKENBILJET.

Ondergeteekende ....

wonende ....

wenscht in te teekenen op de
KOMPLETE WERKEN VAN PETER KROPOTKIN.
en die te ontvangen in wekelijksche afleveringen van 32 pagina's à 25 cent.

Banden worden gratis bijgeleverd!

Handteekening:

....

ALARM

ANARCHISTISCH-MAANDBLAD

ONDER REDACTIE VAN A. L. CONSTANDSE

Dit orgaan brengt maandelijks in bespreking:

De Binnen- en Buitenlandsche politiek; de Kunst, Internationaal, van revolutionair proletarisch standpunt bezien.

[illegible] bespreekt de Binnen- en Buitenlandsche Literatuur; geregelde overzichten „Uit de Pers"; voorts zijn eenige kolommen gewijd aan overzichten van „Partijen" en „Vakorganisaties", maandelijks voorzien van een politieke illustratie.

„Alarm" verschijnt in 12 pagina's

Slechts 10 cent

Zijt gij nog niet geabonneerd?

Doet het thans! Per halfjaar f 0.70 fr. p.p.

Ge kunt u opgeven bij de Administratie

Zestienhovenstraat 9a - Rotterdam

en te Amsterdam door bemiddeling van

J. de Haas, Gerard Doustr. 31' A'dam